

Utlåtande 2003:126 RV (Dnr 010-420/2002)

Utökning av antalet poströstningslokaler för att underlätta valdeltagandet

Motion av Juan Carlos Cebrián (s) (2002:11)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion 2002:11 av Juan Carlos Cebrián (s) anses besvarad med
vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Leif Rönngren anför följande.

Bakgrund

Juan Carlos Cebrián (s) har lämnat in en motion (2002:11) till kommunstyrelsen 2003-02-05 angående att utöka antalet poströstningslokaler för att underlätta poströstning, *bilaga*.

Remisser

Ärendet har remitterats till valnämnden för yttrande. Valnämnden bifaller tjänsteutlåtandet 2003-04-24 från valnämndens kansli. Valnämndens kansli är positivt till motionärens tanke, att ansvaret för ett utvidgat poströstningssystem läggs på kommunernas valnämnder. Dessa skulle därigenom få ett fullt ansvar för all röstning inom landet och samordningsfördelar borde kunna uppnås beträffande bl.a. valförrättare, valinformation och vallokaler.

Mina synpunkter

De utredningar jag har tagit del av är samstämmiga och i enlighet med motionären. Nedan följer en kort sammanfattning av dessa.

Demokratiutredningens betänkande

Demokratiutredningens betänkande "En uthållig demokrati!" (SOU 2000:1) kom i februari 2000. Där konstateras att antalet poströstande minskat mellan valen 1994 och 1998, mer än det minskade valresultatet totalt. Demokratiutredningen anser att orsaken till det minskade poströstandet delvis beror på nedläggningar av postkontor samt de begränsningar i öppettider som förekommer bland de kvarvarande postkontoren runt om i landet.

Riksskatteverkets synpunkter

I Riksskatteverkets synpunkter till Demokratiutredningens betänkande kan man se att de betraktar just den minskade förekomsten av postkontor i landet som en trolig orsak till det sjunkande poströstdeltagandet. De anför att "utökad service med särskilda röstmottagningsställen tycks kunna påverka valdeltagandet i positiv riktning."

Valtekniska utredningens betänkande

Betänkandet "Teknik och administration i valförfarandet" (SOU 2000:125) kom i december 2000. Vid den tiden har man fortfarande ingen möjlighet att bedöma Posten Aktiebolags möjligheter att i framtiden svara för poströstningen. Utredningen föreslår att det övergripande ansvaret för att det finns platser i kommunen där väljarna kan lämna sina röster före och på valdagen bör samlas hos kommunen (valnämnden). De betraktar Posten Aktiebolags nya servicenät som ett problem och menar att kommunen ska ges möjlighet att finna flexibla lösningar där röstning på posten kan ses som ett komplement till annan röstning. Kommunerna ska även kunna anordna särskild röstmottagning på centrala kommunala förvaltningar, t.ex. kommunkontor, stadsdelskontor och på bibliotek, medborgarkontor m.fl. ställen som kan anses lämpliga för uppgiften under samma tid som förtidsröstning på postkontoren får pågå idag. Utredningen lägger stor vikt vid att röstning på postkontor skall ses som en möjlighet bland andra.

Utredningen understryker även de funktionshindrades behov och anser att den som på grund av funktionshinder inte kan avge sin röst i vallokalen skall kunna få avge sin röst omedelbart utanför vallokalen till någon av valförrättarna om det kan ske under betryggande former. Orsaken är att inte alla lokaler, som i övrigt är lämpliga att använda som vallokal, är tillgängliga för funktionshindrade. I samråd med Handikappsombudsmannen har man kommit fram till detta förslag på lösning för att slippa tvinga kommuner att uppföra särskilda byggnader för detta ändamål. Detta förfarande har man redan i Danmark.

Regeringens proposition

Regeringens slutbedömning, i form av propositionen till ny vallag, "Ändringar i vallagen" (Prop. 2002/02:53), blir att poströstningen bör behållas som huvudregel för röstning som inte sker i vallokal. Man följer i huvudsak den valtekniska utredningens betänkande förutom på en central punkt – Posten AB:s roll.

Regeringen väljer att behålla – och till och med stärka – Posten AB:s roll i valsystemet. Orsaken är dels att man är orolig att en ändring så nära inpå valet skulle kunna medföra negativa effekter hos väljarna, med ett minskat valdeltagande som följd. Det andra skälet till att man framhäver Posten AB:s roll är att säkerställa att det i varje kommun finns postkontor att tillgå för poströstningen. Man anser att det är nödvändigt att Posten AB:s ansvar i detta avseende på olika sätt tydliggörs. Detta sker dels genom en hänvisning i den nyligen föreslagna lagen om grundläggande kassaservice (prop. 2001/02:34), dels genom att regeringen avser att ändra bolagsordningen för Posten AB så att ansvaret för medverkan vid poströstningen anges som en av bolagets verksamheter. Den centrala valmyndigheten har, liksom hittills, det övergripande ansvaret för att poströstningen genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

Valmyndighetens rapport

Valmyndighetens uppföljning och utvärdering av 2002 års val, "Erfarenheter från valen den 15 september 2002" (Rapport 2003:1), färdigställdes 19 februari 2003. Man rapporterar att det i media, från kommuner och i viss mån från allmänheten framfördes synpunkter på öppettider och antal röstmottagningsställen, bristande utrymme och oordning i lokalerna, brister i tillgängligheten för funktionshindrade och mot slutet av perioden köbildning på vissa ställen.

Slutsatserna man dragit är att det blev väldigt rörigt när regeringen så abrupt beslutade sig för att Posten Sverige AB skulle vara kvar som huvudaktör vid röstmottagningen, trots den valtekniska utredningens slutsatser och det faktum att Posten Sverige AB samtidigt arbetade med att omorganisera sina lokaler.

Vidare poängterar valmyndigheten, som idag är formellt ansvarig för att fatta beslut om i vilka lokaler röstmottagningen ska ske, att man i praktiken inte har möjlighet att bedöma om alla föreslagna lokaler är lämpliga och kan inte heller göra någon bedömning av om antal och kvalitet är tillräckliga.

Därför vidhåller valmyndigheten i rapporten att det totala ansvaret för att anordna röstmottagning borde överföras till kommunerna.

Kommittédirektiv

I direktiven, ”En ny vallag” (Dir. 2003:37), som regeringen gett till den parlamentariskt sammansatta kommitté, vilka skall se över bestämmelserna i vallagen och lämna förslag till en ny lag, konstaterar man att frågan om huvudmannaskap för vallokal bör tas upp igen.

I och med att tillgängligheten för väljarna var något sämre än tidigare år, vilket lett till att andelen väljare som poströstade sjönk ytterligare, samt att det i nuläget inte finns något som talar för att strukturrationaliseringarna på postområdet inte skulle behöva fortsätta under kommande år.

Kommittén kommer i sitt arbete att överväga om tiden nu är mogen att genomföra det förslag om ett samlat lokalt ansvar för genomförande av val, som Valtekniska utredningen år 2000 lade fram. Med andra ord ska kommittén undersöka om det är möjligt att samla huvudansvaret för att se till att tillräckligt många och lämpliga lokaler tillhandahålls, både för poströstning och röstning på valdagen, läggs på kommunerna (valnämnderna).

Kommittén ska komma med ett slutbetänkande senast den 1 november 2004 och lagen förväntas tillämpas från och med 2006 års val.

Sammanfattning

Ovanstående betänkanden, rapporter och direktiv pekar i samma riktning som både motionären och valnämnden, nämligen att ansvaret för vallokaler, både vid poströstning och på själva valdagen, skulle kunna överlåtas till kommunernas valnämnder. Betydande samordningsfördelar kan uppnås beträffande bl.a. valförrättare, valinformation och vallokaler. Det är särskilt viktigt att de lokaler som används vid val skall vara tillgängliga för alla

ler som används vid val skall vara tillgängliga för alla väljare. Det får aldrig hända att en person förhindras att rösta p.g.a. lokalens belägenhet.

När kommitténs slutbetänkande om en ny vallag kommer i slutet av 2004 kommer denna fråga att aktualiseras igen. I samband med kommittéarbetet anser jag därmed att staden skall agera i enlighet med detta utlåtande.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Antalet poströster i EMU-valet, fram till och med fredagen, var 1 833 899. Detta kan jämföras med 1 605 920 poströster vid fjolårets allmänna val. Den negativa trenden är således bruten och trots den förvirrande situationen inom Posten AB hittade väljarna dit i en allt större uträckning än under senare år. Detta innebär emellertid inte att posten bör få ett fortsatt förtroende att handlägga poströstningen i vårt land eftersom mycket talar för att de kommunala valnämnderna bör få totalansvaret för hela röstförfarandet.

Vi förstår dock att föredragande borgarråd har förståelse för motionärens idé om att underlätta poströstning eftersom socialdemokraterna i valet förra året helt på eget bevåg - i strid mot lagen - öppnade en röstningsfilial på Skolörtens äldreboende där det bara fanns socialdemokratiska valsedlar. Vi delar också motionärens förslag att underlätta poströstning men anser att detta skall ske under ordnade demokratiska former.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion 2002:11 av Juan Carlos Cebrián (s) anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 22 oktober 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Leif Rönngren

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Mikael Söderlund* och *Rolf Könberg* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Juan Carlos Cebrián (s) har lämnat in en motion till kommunstyrelsen 2003-02-05 angående att utöka antalet poströstningslokaler för att underlätta poströstning, bilaga.

REMISS

Ärendet har remitterats till valnämnden.

Valnämnden beslöt den 24 april 2003 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på motionen "Valdeltagandet".

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande, daterat den 15 april 2003, har i huvudsak följande lydelse.

Frågan om Posten AB:s roll i folkomröstningen inom landet behandlades av en av regeringen tillkallad särskild utredare i betänkandet "Teknik och administration i valförfarandet" (SOU 2000:125) i januari 2001. Bakgrunden var tvekan om Posten AB skulle kunna fylla sin traditionella roll som organisatör av valordningen inom landet samtidigt som postkontoren skulle minska i antal och yta.

Utredningen föreslog en renodling och koncentration av landets valadministration där kommunerna genom valnämnderna skulle få fullt ansvar för det faktiska genomförandet av all röstning inom landet, både förtidsröstningen och röstningen i vallokalerna.

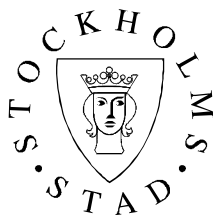
Staden fick utredningen på remiss och valnämnden sedermera kommunstyrelsen tillstyrkte att staden fick ett samlat ansvar för valets genomförande. Därmed skulle förutsättningar skapas för ökad snabbhet och effektivitet i valadministrationen och väljarna skulle lättare kunna se var ansvaret i olika frågor låg.

Praktiskt taget alla remissinstanser var positiva till denna tanke och dåvarande valenheten på riksskatteverket gav landets valnämnder direktiv att börja planera för nyordningen trots att förslaget ännu inte antagits, eftersom bestämmelserna väntades träda i kraft mycket sent.

I slutet av oktober meddelade regeringskansliet att det då föreliggande propositionsutkastet skulle omarbetas och den aviserade ändringen av huvudmannaskapet för poströstningen inte skulle genomföras. Inga ändringar i dessa avseenden skulle alltså genomföras i vallagstiftningen och poströstningen skulle alltså ligga kvar hos posten. Tanken på ett samordnat ansvar för all röstning inom landet hade därmed fallit. Valnämnden delar motionärens uppfattning att postkontoren i den utformning de är på väg att få inte är tillräckliga för att en poströstning skall kunna genomföras med en tillfredsställande standard. Posten AB kartlägger för närvarande i vilka områden postens egna lokaler inte kommer att räcka till och där tillkommande lokaler krävs.

tens egna lokaler inte kommer att räcka till och där tillkommande lokaler krävs. Beträffande dessa områden har posten begärt och erhållit råd och synpunkter underhand från valnämnden om vilka kommunala och andra lokaler Posten AB skulle kunna komplettera de egna lokalerna med. Vi kan alltså emotse att kommunala och andra lokaler i en betydande omfattning kommer att komplettera Posten AB:s egna lokaler vid årets val. Röstmottagningen också i dessa lokaler bör emellertid ska på postens ansvar. Ett delat ansvar för olika delar av poströstningen skapar problem beträffande samordning och ansvar.

Som framgått ovan är valnämnden positiv till motionärens tanke att ansvaret för ett utvidgat poströstningssystem läggs på kommunernas valnämnder. Dessa skulle därigenom få ett fullt ansvar för all röstning inom landet och samordningsfördelar borde kunna uppnås beträffande bl.a. valförrättare, valinformation och vallokaler. Valen i år genomförs dock med oförändrade ansvarsområden i dessa avseenden och en förändring inför de allmänna valen 2006 kräver en förnyad diskussion om förändringar i lagstiftningen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:11

2002:11

Motion av Juan Carlos Cebrián (s) om utökning av antalet poströstningslokaler för att underlätta valdeltagandet

Valdeltagande i Sverige uppvisar en sjunkande trend. För att vända denna utveckling kan ökade möjligheter och tillgänglighet till poströstning vara ett bidrag. Nedläggning av postkontor och inskränkta öppettider i de kontor som finns kvar innebär en risk för minskad poströstning och därmed sannolikt ett ytterligare minskat valdeltagande.

Poströstningslokal bör inte bara vara en lokal där Posten AB bedriver verksamhet utan varje lokal som är inrättad för poströstning enligt vallagen. Röstning på posten upplevs också av många som mindre besvärligt och främmande. Detta i kombination med en omfattande information om poströstningens enkelhet och tillgänglighet borde kunna uppmuntra många av dem som inte utnyttjar sin rösträtt att göra det.

Landstings-, kommunala och statliga organ som skolor, vårdinrättningar, försäkringskassor, arbetsförmedlingar, medborgarkontor, systembolag och andra lämpliga och tillgängliga lokaler skulle vid sidan om Posten AB:s lokaler kunna användas för poströstning. Tjänstemännen vid dessa inrättningar kan under valnämndens ansvar bli mottagare av poströster. Endast lokaler som är tillgänglighetsanpassade skall användas.

Med hänvisning till ovanstående föreslår jag att fullmäktige uppdrar åt kommunstyrelsen att verka för att

1. poströstningen underlättas genom att fler platser/lokaler och tider för röstning tillhandahålls

2. valnämnden får ansvaret för en utvidgning av poströstningssystemet och även tilldelas nödvändiga resurser
3. alla lokaler som används för poströstning ska vara tillgänglighetsanpassade.

Stockholm den 4 februari 2002

Juan Carlos Cebrián